

Sygn. akt IV KK 643/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Dariusz Kala

SSN Andrzej Tomczyk (sprawozdawca)

Protokolant Emilia Bieńczak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie M. D.

skazanego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 15 listopada 2022 r.

kasacji wniesionej przez obrońcę
od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach
z dnia 12 maja 2021 r., sygn. akt IX Ka 64/21
zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Kielcach
z dnia 24 listopada 2020 r., sygn. akt IX K 1714/19,

**uchyla wyrok w zaskarżonej części i w tym zakresie
przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Kielcach do
ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

M. D. został oskarżony o to, że

„w dniu 15 grudnia 2014r. w K. działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i uzyskania dla siebie od Bank pożyczki pieniężnej doprowadził w/w bank do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 17.365,01 zł w ten sposób, że wprowadził upoważnionego pracownika banku w błąd co do zamiaru wywiązania się z warunków zawartej umowy oraz przedłożył nierzetelne pisemne oświadczenie co do wysokości średniego miesięcznego dochodu netto za ostatnie 3 miesiące oraz nie prowadzenie w stosunku do niego postępowania egzekucyjnego, które to okoliczności miały istotne znaczenie dla uzyskania wymienionego wsparcia finansowego, czym działał na szkodę Banku.

tj. o przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”

Sąd Rejonowy w Kielcach wyrokiem z dnia 24 listopada 2020 r., sygn. akt IX K 1714/19, uznał oskarżonego M. D. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, stanowiącego przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności.

Apelację od tego wyroku wniósł Prokurator Rejonowy Kielce-Wschód w Kielcach, zaskarżając go w części dotyczącej orzeczenia o karze na niekorzyść oskarżonego M. D.. Zarzucił „obrazę prawa materialnego a to art. 46 § 1 k.k. poprzez jego niezastosowanie podczas gdy z brzmienia wskazanego przepisu wynika, że orzeczenie środka kompensacyjnego w postaci obowiązku naprawienia szkody jest obligatoryjne w przypadku złożenia wniosku przez pokrzywdzonego, a który to wniosek został złożony do protokołu przesłuchania świadka M. Z. w dniu 17 marca 2017 r.”

W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie wobec M. D. środka kompensacyjnego w postaci obowiązku naprawienia szkody w kwocie 17.365,01 zł na rzecz pokrzywdzonego Bank S.A. w W..

Sąd Okręgowy w Kielcach wyrokiem z dnia 12 maja 2021 r., sygn. akt IX Ka 64/21, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że na podstawie art. 46 § 1 k.k. zasądził od oskarżonego M.D. na rzecz Bank SA

w W. kwotę 17.365,01 (siedemnaście tysięcy trzysta sześćdziesiąt pięć 01/100) zł tytułem naprawienia szkody (pkt I); w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy (pkt II).

Kasację od tego wyroku wniósł obrońca M. D., zaskarżając jego pkt I. Zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego, mające wpływ na treść orzeczenia, a to art. 415 § 1 k.p.k., polegające na orzeczeniu o obowiązku naprawienia szkody w sytuacji, gdy o roszczeniu wynikającym z popełnienia przez skazanego przestępstwa na szkodę banku orzeczono wcześniej prawomocnie, nadając klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu z 15 grudnia 2014 r. z tytułu niespłaconej należności wynikającej z umowy pożyczki zawartej z Bankiem S.A. 15 grudnia 2014 r.

Przy tak sformułowanym zarzucie autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej zawartego w punkcie I rozstrzygnięcia o obowiązku naprawienia szkody.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Nałożenie na skazanego obowiązku naprawienia szkody przez Sąd odwoławczy było przedwczesne.

W rozpoznawanej sprawie Sąd odwoławczy zasądził świadczenie określone w art. 46 k.k. na wniosek pokrzywdzonego. Rzecz jednak w tym, że analiza akt sprawy nie wykazała, by taki wniosek został wprost sformułowany przez Bank S.A. Jedynie przesłuchiwany w charakterze świadka pracownik tego banku – M. Z. zeznał, że „bank żąda naprawienia szkody”. Jednak, wbrew temu co stwierdził Sąd Okręgowy w Kielcach, a wcześniej autor apelacji, z żadnego dokumentu nie wynika, by M. Z. był uprawnionym i umocowanym przedstawicielem pokrzywdzonego banku. Nie był on przesłuchiwany na rozprawie, a pokrzywdzony w ogóle nie interesował się przebiegiem postępowania ani jego wynikiem. Stąd też pojawia się uzasadniona wątpliwość, wymagająca pogłębionej weryfikacji, czy w sprawie został skutecznie

złożony wniosek w trybie art. 46 k.k., tj. przez uprawniony do tego podmiot. Dopiero wówczas będzie można przejść do badania kolejnych przesłanek uprawniających do ewentualnego zasądzenia obowiązku naprawienia szkody.

Lektura uzasadnienia Sądu drugiej instancji wykazała także, że Sąd ten wyraźnie zignorował właściwe zastosowanie klauzuli antykumulacyjnej.

W myśl art. 415 § 1 k.p.k., w wypadku skazania oskarżonego lub warunkowego umorzenia postępowania w wypadkach wskazanych w ustawie sąd orzeka nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, obowiązek naprawienia, w całości lub w części, szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Nawiazki na rzecz pokrzywdzonego, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono.

Pracownik pokrzywdzonego banku – M. Z. zeznał, iż „w celu wyegzekwowania należności bank złożył wniosek o wszczęcie egzekucji komorniczej. Egzekucja zakończona umorzeniem 30.01.2017 roku ze względu na bezskuteczność” (k. 51).

W aktach sprawy pojawiła się zatem informacja, iż pokrzywdzony Bank S.A. w W. domagał się od M. D., w drodze postępowania egzekucyjnego, zwrotu kwoty będącej przedmiotem przestępstwa oszustwa, jakiego się dopuścił, czyli sumy 17 365,01 zł zadłużenia. Sąd odwoławczy uznał ją jednak za niewystarczającą do tego, by zastosować instytucję z art. 415 k.p.k., stwierdzając, że w aktach sprawy nie ma żadnego dowodu, iż istnieje jakiekolwiek orzeczenie zasądzające należność na rzecz banku z tytułu wyludzonego kredytu przez M. D.. Wywiódł przy tym, że „stwierdzenie świadka wskazuje jedynie, iż wystąpiono o wszczęcie egzekucji komorniczej na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego. Przy ubieganiu się o kredyt i następnie jego uzyskaniu M. D. podpisał bowiem między innymi oświadczenie o poddaniu się egzekucji na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego (k. 11)”. Zdaniem Sądu Najwyższego, zeznania M. Z. dotyczące wszczętego postępowania egzekucyjnego wobec M. D., powinny skłonić Sąd

odwoławczy do pozyskania pełnej dokumentacji związanej z tym postępowaniem. Potwierdzenie, że w rozpoznawanej sprawie doszło do zainicjowania postępowania egzekucyjnego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego, nawet zakończonego umorzeniem ze względu na jego bezskuteczność, powinno stanowić podstawę do poczynienia ustaleń dotyczących przebiegu tego postępowania, a w szczególności do jednoznacznego ustalenia czy w sprawie doszło do wystąpienia przesłanek wskazujących na zaistnienie klauzuli antykumulacyjnej z art. 415 k.p.k. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia: 17 lipca 2014 r., III KK 54/14). Nakazuje to charakter prawny bankowego tytułu egzekucyjnego. Jak bowiem podkreśla się w orzecznictwie: „bankowy tytuł egzekucyjny nie stanowi oświadczenia woli, a jego wystawienie nie było czynnością prawną podlegającą badaniu z punktu widzenia jej skuteczności (ważności) czy wad oświadczenia woli. Nie była to w ogóle czynność prawna, a raczej *sui generis* czynność procesowa, a - z ustrojowego punktu widzenia - czynność quasi-jurysdykcyjna. Ustawodawca wyposażył banki w kompetencję do samodzielnego wystawiania tytułów egzekucyjnych. Konstrukcja ta była bliższa nakazom zapłaty wydawanym przez sąd czy referendarzy sądowych, niż czynnościom prawnym. Bankowy tytuł egzekucyjny nie kreował żadnego stosunku prawnego, a jedynie otwierał możliwość prowadzenia egzekucji” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 3 października 2018 r., VI ACa 1761/16).

Natomiast Sąd Apelacyjny w Gdańsku, w wyroku z dnia 27 kwietnia 2016 r., V ACa 774/15 uznał, że „bankowy tytuł egzekucyjny po nadaniu mu klauzuli wykonalności jest dokumentem urzędowym, który w zakresie, w jakim został objęty ową klauzulą stwierdza istnienie zobowiązania i jego wysokość.”

Wobec tego bankowy tytuł egzekucyjny, z uwagi na swoją treść i wynikające z niej skutki, w tym możliwość wszczęcia na jego podstawie postępowania egzekucyjnego, jest dokumentem, który właśnie przytoczonych powodów, posiada cechy orzeczenia sądowego, a także jak wskazał to Sąd Apelacyjny w Warszawie, cechy nakazu zapłaty (tak też Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 29 czerwca 2020 r., II AKa 50/20).

Skoro więc bankowy tytuł egzekucyjny ma taki charakter, a w rozpoznawanej sprawie pokrzywdzony bank prawdopodobnie wystawił taki tytuł w celu

wyegzekwowania od skazanego należności stanowiącej szkodę wyrządzoną popełnionym przez niego przestępstwem i uzyskał w postępowaniu cywilnym nadanie klauzuli wykonalności temu bankowemu tytułowi egzekucyjnemu stwierdzającemu zapewne wymagalność zadłużenia z tytułu niespłaconej należności wynikającej z umowy kredytu, to rację może mieć autor kasacji, że przewidziana w art. 415 § 1 k.p.k. klauzula antykumulacyjna mogła uniemożliwiać nałożenie na M. D. obowiązku naprawienia szkody określonego w art. 46 § 1 k.k. Roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa mogło być bowiem przedmiotem innego postępowania, klauzulowego, co stanowi przeszkodę do orzekania obowiązku naprawienia szkody (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2017 r., IV KK 154/17). Zatem po zapoznaniu się z odpowiednią dokumentacją należy rozstrzygnąć czy orzeczenie obowiązku naprawienia szkody było możliwe, nie bacząc przy tym na to, czy roszczenie zostało wyegzekwowane (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 stycznia 2017 r., II AKA 316/16). Umorzenie postępowania egzekucyjnego nie unicestwia wszakże wydanego tytułu wykonawczego. Sąd Najwyższy aprobuje pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 29 listopada 2017 r., sygn. akt II AKA 355/17, że „umorzone postępowanie egzekucyjne jest wystarczającą przesłanką do zastosowania klauzuli antykumulacyjnej”.

Tymczasem Sąd odwoławczy wyraźnie pominął ugruntowaną linię orzecniczą co do stosowania art. 415 k.p.k., zbagatelizował swoje obowiązki polegające na przeprowadzeniu właściwej kontroli instancyjnej i nie sprawdził, czy rzeczywiście istniały przesłanki do zasądzenia obowiązku naprawienia szkody. Nie wykazał bowiem żadnej inicjatywy w zakresie pozyskania odpowiedniej wiedzy, stanowiącej podstawę do rzetelnej oceny czy w sprawie M. D. istnieją warunki do orzeczenia środka z art. 46 k.k., nie zapoznając się z żadnymi dokumentami sporządzonymi w ramach egzekucji komorniczej, na której wszczęcie i umorzenie wskazywał M. Z.

Tak rażące uchybienie, musiało skutkować uchynieniem wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazaniem sprawy w tej części Sądowi Okręgowemu w

Kielcach do ponownego rozpoznania, gdyż uwzględnienie wniosku zawartego w kasacji w zaistniałej sytuacji byłoby przedwczesne.

Sąd ponownie rozpoznający sprawę w pierwszej kolejności przesądzi co do skuteczności złożenia przez pokrzywdzony bank wniosku w trybie art. 46 k.k. oraz w razie zaistnienia takiej konieczności, przeprowadzi postępowanie zmierzające do oceny charakteru postępowania egzekucyjnego, prowadzonego w relacji pracownika Bank SA wobec M.D., w kontekście przesłanek klauzuli antykumulacyjnej, mając na względzie m.in. uwagi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

l.n,at